

ANALIZA PROSTOVOLJNIH RAZKRITIH INFORMACIJ ORGANIZACIJ CIVILNE DRUŽBE

Analizo pripravila: Ula Kranjc Kušlan

Ekvilib Inštitut, 2023

Ekvilib Inštitut

Šišenska 89, 1000 Ljubljana

Za več informacij prosimo pišite na: info@ekvilib.org

Ekvilib Inštitut je neprofitna in neodvisna organizacija, ki že vrsto let deluje na različnih področjih družbene odgovornosti, človekovih pravic in razvojnega sodelovanja. Na področju družbene odgovornosti si prizadeva za družbeno odgovorno delovanje vseh akterjev družbe, poseben poudarek pa namenja predvsem podjetjem ter njihovemu družbeno odgovornemu sodelovanju z zaposlenimi. V sklopu družbene odgovornosti je Ekvilib Inštitut ustanovil Mrežo za družbeno odgovornost Slovenije, podeljuje certifikata *Družbeno odgovoren delodajalec* in *Družini prijazno podjetje*. Poleg tega je od leta 2019 član GRI skupnosti (*Global Reporting Initiative Community*), ter mednarodne evropske mreže CSR EUROPE (*Evropska poslovna mreža za korporativno trajnost in odgovornost*). V sklopu teh aktivnosti izvaja svetovalne in izobraževalne dejavnosti za razvijanje strategij za implementiranje družbene odgovornosti v podjetjih.

Ekvilib Inštitut je leta 2014 opravil prvo analizo transparentnosti nevladnih organizacij v Sloveniji. Na majhnem vzorcu (21) nevladnih organizacij je preučeval dostopnost do informacij, ki so prepoznane kot pomembne za tvorjenje bolj odprte, odgovorne družbe. Po devetih letih smo se odločili, da analizo ponovimo, ker menimo, da sta tako transparentnost kot družbena odgovornost pomembna tudi na nivoju civilne družbe oz. nevladnih organizacij, predvsem v luči EU zakonodaje, ki v zadnjih letih na nivoju

EU uvaja v prakso in zakonodajo pomembne spremembe glede poročanja o nefinančnih kazalnikih ter transparentnosti organizacij.

Organizacije civilne družbe so ustvarjene prostovoljno za zastopanje določene družbene skupine ali tematike, ki je s strani vladnih organov spregledana ali pomanjkljiva. Nevladne organizacije delujejo po principu neprofitnega delovanja in delovanja v javnem interesu. Slednje pomeni, da se v svojem bistvu zavzemajo za izboljšanje položaja marginaliziranih skupin ali skupin, ki jih zadeva problematika, ki ni zadostno urejena s strani javnih politik (npr. nasilje nad ženskami, delavske pravice, varstvo okolja...). V sklopu tega izvajajo različne aktivnosti za zapolnitev manjka, ob tem pa izvajajo tudi izobraževalne, zagovorniške in raziskovalne dejavnosti. V končni fazi pa predstavljajo tudi lobi, ki poskuša vplivati na oblikovanje javnih politik.

Glede na to, da nevladne organizacije stremijo k pravičnejši, odprti in zaupanja vredni družbi, tudi z lastnim notranjim delovanjem predstavljajo vzor možnega v družbi. Pod to kategorijo pa spadajo tako družbena odgovornost kot transparentnost finančnih informacij in informacij nefinančne narave(odnos do zaposlenih, do širše družbe...)

Prvi kazalnik transparentnosti nevladnih organizacij je javno dostopno finančno poročilo, saj z odprtostjo do finančnih informacij med širšo družbo spodbujajo zaupanje, odprtost, jasnost in poštenost.

V prvi analizi leta 2014 smo pregledali dostopne informacije omenjenih kazalnikov za leto 2012. V novi analizi smo po enaki metodologiji naredili pregled zgoraj naštetih kazalnikov transparentnosti za nevladne organizacije v letu 2020/21. Podatke smo iskali v obdobju januar - februar 2023. Za ponovno raziskavo smo se odločili, da vidimo, če je na področju transparentnosti delovanja civilne družbe kakšen napredek v primerjavi s prejšnjim desetletjem, ter da mapiramo področja, ki bi potrebovala izboljšave. To je koristno tako za NVO-je, javnost kot tudi Ekvilib Inštitut, ki z oceno stanja lažje določi področja, ki bi potrebovala večji fokus za lastne dejavnosti in aktivnosti (v obliki informiranja, izobraževanja itd.).

V raziskavo smo v letu 2023 vključili majhen vzorec sedemindvajsetih nevladnih organizacij različnih pravno organiziranih oblik: 13 društev (48%), 11 zasebnih zavodov (41%), dve ustanovi (7%) in eno interesno združenje (4%).

Za reprezentativnost vzorca primerjalne analize smo v vzorec vključili vse aktivne organizacije iz raziskave leta 2014 – skupaj 19 organizacij (3 izmed vseh enaindvajsetih so imele nedelujoče spletne strani ali neposodobljene podatke več kot 3 leta).

Ob zgornjih devetnajstih smo dodali še 8 aktivnih nevladnih organizacij, da je vzorec raziskave večji.

Kot v raziskavi v letu 2014 se o pomembnosti transparentnosti organizacij sklicujemo na mednarodni standard o družbeni odgovornosti ISO 26000 (organizacija *International Organization for Standardization*) in mednarodni standard Global reporting initiative GRI. Oba poudarjata pomembnost transparentnosti delovanja organizacij. ISO transparentnost definira kot: »*Odprtost glede odločitev in aktivnosti, ki vplivajo na družbo, gospodarstvo in okolje, te voljo do komuniciranja le-teh na jasen, točen, iskren in celosten način.*« (ISO.org)

Finančna transparentnost in transparentnost delovanja na drugih področjih nevladni organizaciji omogočata, da odprto in jasno komunicira svoje razvojne cilje ter gradi zaupanje do potencialnih partnerjev ter preostalih akterjev civilne družbe in zainteresirane javnosti.

Kar se tiče notranje organiziranosti in transparentnosti pa nevladni organizaciji javno dostopne informacije o notranjem delovanju omogočajo revizijo lastnih doseženih in nedoseženih ciljev v obliki letnih poročil. Poleg tega pa javno dostopne objave organizacijo še močnejše spodbujajo k stremenju k uresničitvi družbeno odgovornih ciljev.

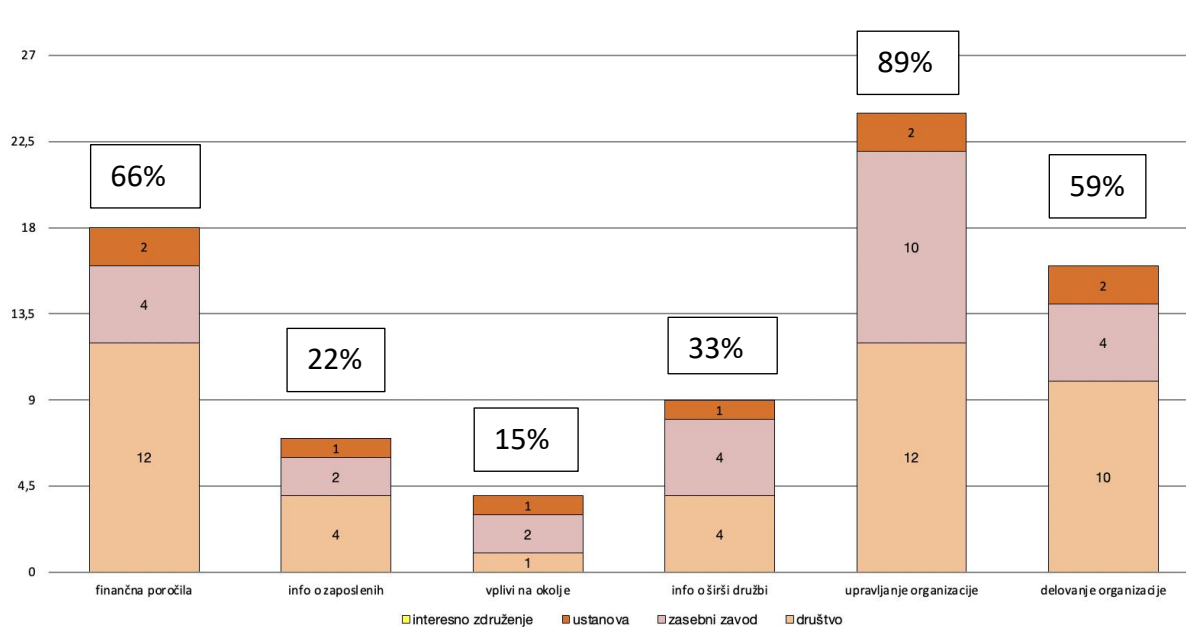
Preučevali smo slednje informacije: dostop do finančnih poročil, informacije o zaposlenih, delovanje organizacije, upravljanje organizacije, informacije o odnosu do širše družbe in vplivi na okolje. Med naštetimi je najbolj ključen kazalnik

transparentnosti javno dostopno finančno poročilo Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida portala AJPES.

Tabela: Vrsta organizacij vključenih v analizo

Vrsta organizacije	društvo	zasebni zavod	ustanova	interesno združenje
Število organizacij	13	11	2	1
Delež organizacij	48%	41%	7%	4%

Graf: Vrste razkritij, število organizacij in celotni delež organizacij civilne družbe, ki tovrstne informacije razkrivajo

Finančna transparentnost

Nevladne organizacije se financirajo in razpolagajo z javnimi sredstvi, zato smo mnenja, da bi te organizacije lahko na svojih spletnih straneh navedle, kako so pridobljena sredstva porabile. Ugotavljamo, da imajo skoraj vse proučevane organizacije na svojih spletnih portalih objavljeno neko vrsto finančnega poročila. Skupno ima neko vrsto finančnih informacij dostopno 18 organizacij od preučevanih 27, kar predstavlja 66%. Informacije, ki smo jih upoštevali kot dovolj transparentne, so objava AJPES poročila, lastna interpretacija bilance in izkaza finančnega poročila, ter

navedba projekta, vir financiranja in vrednost projekta. Enajst organizacij ima dostopno AJPES poročilo, med njimi sicer večinski delež predstavljajo društva, ki imajo te podatke javno dostopne tudi na AJPES portalu. Vseeno pa je opazno izboljšanje glede na stanje iz leta 2012, kjer je finančno poročilo razkrivala le ena organizacija, kar pomeni, da se je zavedanje pomembnosti transparentnosti finančnega delovanja znatno izboljšalo. Poleg navedbe finančnih informacij smo preučevali tudi, kako enostavno je dostopati do preučevanih informacij, predvsem koliko časa porabimo, da na spletni strani najdemo dotične podatke in kako jasno organizacija komunicira možnost vpogleda v finančno delovanje. Tudi pri temu kazalniku ugotavljamo, da večina organizacij na svojih spletnih straneh umešča finančna poročila na jasna in lahko dostopna mesta – večinoma smo informacije našli z 2 ali 3 kliki po spletni strani. Le pri eni organizaciji smo porabili več kot 5 klikov.

Najbolj učinkovito je, da organizacija na vidno in jasno označeno mesto na spletni strani priloži Bilanco in izkaz poslovnega izida iz baze AJPES, kar je zgledno v primeru enajstih preučevanih organizacij.

Vedno več organizacij ima objavljene javno dostopne informacije o svojem finančnem stanju, med katerimi prevladuje AJPES dokument. Nekatere imajo objavljena pojasnila računovodstva, druge lastne interpretacije. Za finančno netransparentne smo označili organizacije, ki nimajo nikakršnih finančnih podatkov na spletni strani, ali pa imajo navedene le skupne prihodke in odhodke v absolutnih številkah. Pri transparentnosti je namreč ključnega pomena, da lahko javnost vidi *kako* in *zakaj* se porabljajo pridobljena javna sredstva.

Informacije o zaposlenih

En tip nefinančnih informacij, na katere smo se osredotočili, je razkritje informacij o zaposlenih. Preučevali smo, če organizacije navajajo podatke o strukturi zaposlenih po spolu, starosti, izobrazbi, zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu, informacije o izobraževanjih, ki so jih zaposleni obiskali. Ugotovili smo, da podobno kot v raziskavi iz leta 2014 večina organizacij razkriva le seznam zaposlenih brez poglobljenih informacij. Pet preučevanih organizacij ima poleg seznama navedeno še razmerje med najvišjo in najnižjo plačo. Redko najdemo bolj poglobljeno analizo stanja

zaposlenih. Pri tem bi kot primer dobre prakse izpostavili društvo *Danes je nov dan*, ki ima v poslovnem poročilu objavljene *Strateške izzive in cilje*, kjer imajo navedenih nekaj prepoznanih slabosti in možnih kratkoročnih ali dolgoročnih strategij izboljšave stanja zaposlenih in kulture organizacije (zmanjšanje delovnega časa na 35ur, pripravljane in uveljavljanje kodeksa obnašanja in pravil, definiranje procesa in politike izobraževanja kadra itd.) Poleg tega so tudi edina proučevana organizacija, ki ima v analizo zaposlenih všteti tudi spol in samokritiko spolne binarnosti analize.

Vpliv na okolje

Organizacije, katerih področje delovanja ni fokusirano na okoljevarstvene in trajnostne politike ter dejavnosti, večinoma nimajo objavljenih informacij o vplivu na okolje. Skupno imajo štiri organizacije navedene informacije o vplivu na okolje, od tega sta 2 okoljevarstveni organizaciji.

Glede na stanje iz leta 2014, ko je informacije o vplivu na okolje razkrivala le Umanotera, je stanje leta 2023 boljše. Okoljska kriza je vedno bolj pereče vprašanje tako lokalnih in globalnih politik, zato bi bilo spodbudno videti, da se tudi manjše organizacije civilne družbe zavedajo lastnega vpliva na okolje.

Informacije o širši družbi

Večina organizacij nima informacij o povezovanju s širšo družbo. Skupno ima nek tip tovrstnih informacij objavljenih osem organizacij, med katerimi se informacije o širši družbi navadno kažejo v sklopu kompanij ali učinkov in dosežkov skozi lastne izvedene projekte. Princip podajanja informacij je enak kot v letu 2014. V letu 2023 je teh organizacij več in sicer osem (29%), medtem, ko so v letu 2014 bile 4 (19%).

Upravljanje organizacije

Organizacije večinoma podajajo informacije o upravljanju organizacije, pri čemer smo za transparentnost pri upravljanju upoštevali vsaj eno od naslednjih podatkov: vizija, poslanstvo, vrednote, etični kodeks in statut. Kar 24 organizacij od preučevanih 27,

torej 89% organizacij, ima dostopna nekatera stališča, ki jih zagovarjajo in h katerim stremijo. Večina organizacij ima naveden več kot en zgoraj naštet podatek.

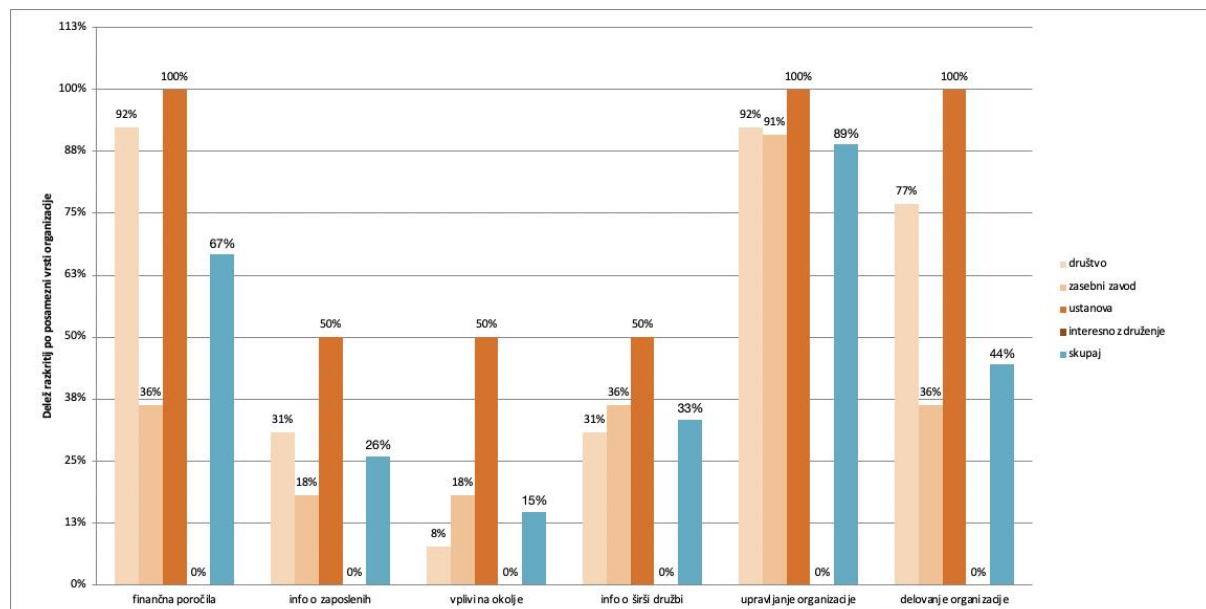
V primerjavi z letom 2014 je transparentnost upravljanja organizacije večja. V letu 2014 je 81% organizacij razkrivalo upravljanje organizacije, leta 2023 pa 89%.

Delovanje organizacije

Pod kategorijo delovanja organizacije smo upoštevali dostopna opisna vsebinska poročila projektov in drugih vidikov delovanja organizacije. Pri tem smo ugotovili, da veliko organizacij na to ne daje posebnega poudarka. Transparentnost delovanja organizacije je pomembna, da lahko deležniki in javnost vidijo, kakšno vsebinsko težo imajo projekti in aktivnosti, s katerimi se organizacija ukvarja.

16 organizacij, kar predstavlja 59%, ima dostopna vsebinska poročila projektov, kar je znatno več kot v letu 2014, ko so tovrstne informacije razkrivale štiri organizacije ali 19%.

Graf: Delež razkritij po posamezni vrsti organizacije

Kot primere dobre prakse bi izpostavili organizacijo Danes je nov dan, ki ima od vseh organizacij najbolj izčrpne in lahko dostopne informacije na vseh preučevanih

področjih. Organizacija se zaveda pomembnosti javno dostopnih informacij, ki zadevajo družbeno odgovornost organizacije do lastnih zaposlenih in širše družbe. Poleg njih pa lahko ponovno izpostavimo Umanotero, ki ima od leta 2014 do 2023 javno dostopne finančne in nefinančne informacije, povezane z družbeno odgovornostjo.

Stanje razkritij informacij, povezanih z družbeno odgovornostjo se je v obdobju med 2014 in 2023 izboljšalo. Delež organizacij, transparentnih glede finančnih podatkov, se je povečal za 60%, transparentnost delovanja organizacije za 40%, podajanje informacij o širši družbi za 33%, transparentnost informacij o zaposlenih za 12%, podajanje informacij na področju okolja za 10% in transparentnost upravljanja organizacije za 8%.

Finančna transparentnost je v občutnem porastu, kar pozitivno pozdravljamo, saj se očitno več organizacij civilne družbe zaveda pomembnosti jasnega in iskrenega komuniciranja glede razpolaganja z javnimi in zasebnimi finančnimi sredstvi.

Nefinančna transparentnost je višja, najmanj informacij pa organizacije podajajo na področju stanja zaposlenih in okolja. Spodbujamo večjo angažiranost nevladnih organizacij pri opisovanju izzivov in ciljev izboljševanja pogojev zaposlenih, navajanja izobraževanj, ki so jih zaposleni opravili, ter podatkov o izobrazbi, spolu in starosti. Tovrstne informacije krepijo družbeno zaupanje in višajo organizacijsko kulturo.

Najnižja zaznana stopnja transparentnosti je na področju okolja, kjer se o tem izrekajo skoraj izključno organizacije, ki se projektno ukvarjajo z okoljevarstvenimi tematikami.

Zaključek

Stanje na področju transparentnega delovanja nevladnih organizacij v Sloveniji se izboljšuje. To kaže na večjo prepoznavanje pomembnosti transparentnosti kot dela družbene odgovornosti civilne družbe. To je dober znak, saj to pomeni, da vedno več organizacij prepozna vrednote odprtosti, jasnosti do ostalih deležnikov in javnosti kot enega izmed dejavnikov krepljenja zaupanja v družbi. Civilna družba kot zagovornica boljše družbe naj bi namreč stremela k temu, da je družbi, ki jo želi

izboljšati, tudi vzor. Seveda pa je vedno prostor za izboljšave. Predvsem kar se tiče poročanja o nefinančnih kazalnikih spodbujamo organizacije civilne družbe, da začno objavljati trajnostna poročila (ki bodo obvezna za vsa velika podjetja v EU od leta 2025), čeprav temu ne bodo zavezne, bodo pa lahko bolj kredibilno spremljale delovanje tako podjetij kot javnega sektorja.

Prav tako s tem poročilom spodbujamo najbolj javno izpostavljene organizacije civilne družbe, da posvetijo čimveč pozornosti transparentnosti poročanja o sebi, ker bodo s tem zagotavljale večjo kredibilnost svojem delovanju.